

Förslag

1977/78:6

Riksdagens förvaltningsstyrelses förslag till vissa ändringar i ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter

1977-09-28

Dnr 191-B 4/77

Till riksdagen

Kommittén för översyn av riksdagsledamöternas pensioner m. m. har i en 1977-05-31 till förvaltningsstyrelsen inkommen skrivelse framlagt förslag till vissa ändringar i ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter m. m.

Kommitténs skrivelse bifogas som bilaga I.

Förslagen omfattar dels ändring av pensionsreglerna för riksdagens ledamöter innebärande en sänkning av kvalifikationstiden för rätt till hel riksdagspension, dels ändring av reglerna för kostnadsersättning till ledamöterna genom anpassning av ersättningen till gällande basbelopp enligt lagen om allmän försäkring. I skrivelsen förordas vidare en uppräknig av pensioner, som utgår enligt bestämmelser som gällde före 1971 samt föreslås riktlinjer för tillämpning av ersättningsstadgans bestämmelser om visstidspension.

Förvaltningsstyrelsen tillstyrker, att de av kommittén framlagda förslagen genomförs fr. o. m. 1978-01-01 och hemställer, att riksdagen

- 1 antar det i bilaga 2 intagna förslaget till lag om ändring i ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter,
- 2 beslutar uppdra åt förvaltningsstyrelsen att omräkna äldre pensioner efter de principer kommittén föreslagit, samt
- 3 i övrigt godtar de riktlinjer för tillämpningen av ersättningsstadgan som kommittén i sin framställning rekommenderat.

I handläggningen av detta ärende har deltagit förutom undertecknad ordförande ledamöterna Thorsten Larsson, Erik Wårnberg, Bertil Lidgard, Erik Adamsson, Claes Elmstedt, Gillis Augustsson, Karin Andersson och Gabriel Romanus.

RIKSDAGENS FÖRVALTNINGSSTYRELSE

På styrelsens vägnar

HENRY ALLARD

/Eric Lindström

Bilaga 1

Till Riksdagens förvaltningsstyrelse

Kommittén för översyn av riksdagsledamöternas pensioner¹ lägger härmed fram förslag till vissa ändringar beträffande reglerna om pension och kostnadsersättning i ersättningsstadgan för riksdagens ledamöter (SFS 1971:197) samt i äldre pensionsregler och får i anslutning härtill anföra följande.

Inledning

Kommittén för översyn av riksdagsledamöternas pensioner tillsattes av riksdagens förvaltningsstyrelse den 27 maj 1975 och erhöll i uppdrag att framlägga förslag om anpassning av pensionsförmånerna enligt ersättningsstadgan för riksdagens ledamöter till den beslutade sänkningen av pensionsåldern inom den allmänna försäkringen. Vidare skulle kommittén överväga och eventuellt framlägga förslag i anledning av önskemål om förändringar i fråga om riksdagspensionerna, som framförts motionsledes och på annat sätt.

I en den 26 mars 1976 dagtecknad framställning föreslog kommittén vissa ändringar i reglerna om egenpension och avgångsersättning enligt riksdagsstadgan. Dessa ändringar är numera genomförda.

I fråga om ålderspensionens nivå efter 65-årsåldern inom riksdagspensioneringen ansåg kommittén det inte lämpligt att redovisa förslag innan motsvarande fråga lösts inom personalpensionssystemen på arbetsmarknaden. Kommittén sade sig därför skola i en senare framställning återkomma med förslag i detta avseende.

Sedan uppgörelse den 30 september 1976 träffats på arbetsmarknaden angående den s. k. ITP-planens anpassning till den sänkta pensionsåldern inom den allmänna pensioneringen har kommittén i en den 15 november 1976 dagtecknad framställning föreslagit att den nämnda nivån skulle höjas från tio till tretton procent. Även detta förslag är numera genomfört.

I denna framställning föreslår kommittén vissa ändringar i reglerna om egenpension och kostnadsersättning enligt ersättningsstadgan samt en omräkning av pensionerna enligt äldre regler. Förslag till lag om ändring i ersättningsstadgan fogas som *bilaga 1* vid denna framställning.

Särskilt yttrande av ledamoten Regnéll fogas som *bilaga 2* vid denna framställning.

¹ Riksdagsledamöterna Erik Adamsson (ordförande), Karin Andersson och Sven G. Andersson samt f. d. riksdagsmannen Carl Göran Regnéll. Expert har varit direktören i riksdagens förvaltningskontor Eric Lindström. Som sekreterare har tjänstgjort hovrättsrådet Börje Wilhelmsson.

Egenpension

Gällande bestämmelser

För riksdagens ledamöter gäller liksom för övriga medborgare att den allmänna försäkringen utgör grunden för pensioneringen. De pensionsförmåner som erhålles enligt ersättningsstadgan för riksdagens ledamöter är att betrakta som kompletteringar till vad som utgår från den allmänna försäkringen. Samordningen de båda pensionslagen emellan är löst enligt det s. k. nettosamordningssystemet.

I detta sammanhang är egenpensionsförmåner inom riksdagspensioneringen av intresse. Reglerna för dessa kan sammanfattas som följer.

De förmåner som kan utgå är *ålderspension*, *sjukpension* och *visstidspension*. Pensionerna beräknas på ett pensionsunderlag, som utgöres av det arvode som vid varje tidpunkt utgår till ledamot. För att rätt till hel pension skall föreligga krävs 15 riksdagsår. Härei inräknas endast år före uppnådd pensionsålder. Denna är 65 år. I fråga om sjukpension inräknas utöver antalet uppnådda riksdagsår även de år som återstår till pensionsåldern. Ålderspension utgår vid uppnådd pensionsålder eller, om mandatet upphör senare, vid denna tidpunkt. Den som lämnat riksdagen före pensionsåldern har rätt till ålderspension endast om han uppnått minst sex riksdagsår. Sjukpension utgår till den som före pensionsåldern på grund av varaktig sjukdom frånträder sitt uppdrag. Visstidspension utgår till den som varit ledamot minst sex år och vid mandatets upphörande uppnått 50 års ålder men inte pensionsåldern och som inte är berättigad till sjukpension. Hel egenpension utgör för tiden före 65 års ålder 65 procent och från och med 65 års ålder 13 procent av pensionsunderlaget (månadsarvodet). För den som är född före 1914 ökas procenttalet 13 med 2,6 procent för varje år han är född före 1914. Om antalet riksdagsår inte uppgår till 15 minskas pensionen med 1/15 för varje felande år. Från pension före 65 års ålder avdrages vad vederbörande är berättigad att uppbära från den allmänna försäkringen i form av sjukpenning, sjukbidrag eller sjukpension. Riksdagens förvaltningsstyrelse kan om särskilda omständigheter föreligger dispensera från kravet om sex riksdagsår i fråga om ålderspension och villkoren om sex riksdagsår och uppnådda femtio års ålder beträffande vistidspension.

Kommitténs överväganden och förslag

Av den föregående redogörelsen för gällande bestämmelser framgår, att det för hel pension fordras 15 riksdagsår. Om antalet riksdagsår inte uppgår till femton utgår så stor del av pensionen som svarar mot antalet riksdagsår. För den som lämnat riksdagen före pensionsåldern föreligger rätt till ålderspension endast om han uppnått minst sex riksdagsår. Visstidspension utgår till den som varit ledamot minst sex år och som vid mandatets upphörande uppnått femtio års ålder men ej pensionsåldern.

Såväl i motioner som i andra sammanhang har uttalats önskemål om ändringar i liberaliserande riktning av de nämnda reglerna. Ofta har därvid framhållits, att kommunala förtroendemän pensioneras enligt regler som i vissa avseenden är förmånligare för den enskilde än riksdagspensioneringen. Enligt normalpensionsreglementet för kommunerna – från vilket det dock finnes lokala avvikelser – finnes inget krav om uppnådd levnadsålder för rätt till visstidspension. För rätt till hel pension krävs att uppdraget innehafts i tolv år. Minimikravet för att pensionsrätt skall föreligga understiger sex år.

Kommittén har haft att överväga önskemål om ändringar i reglerna om riksdagspension i samtliga de nämnda avseendena. Som underlag för sin bedömning har kommittén bl. a. haft en av riksdagens upplysningstjänst uppgjord siffersammanställning. Denna var fogad som bilaga 2 till kommitténs framställning den 26 mars 1976.

Vad först angår kravet om sex riksdagsår för att rätt till ålderspension eller visstidspension skall föreligga har kommittén i sin nysnämnda framställning gjort det ställningstagandet att regeln bör behållas oförändrad. Skäl till annat ställningstagande synes ej föreligga.

När det gäller frågan om hur många riksdagsår som skall krävas för rätt till hel pension vill kommittén erinra om att den nuvarande femtonårsregeln har föregåtts av en tjuogoårsregel. För kommunernas förtroendevalda gäller enligt normalpensionsreglementena ett krav om tolv år. I fråga om det antal år som här skall gälla anser kommittén att det bör sammanfalla med jämna mandatperioder. Skäl kan enligt kommitténs uppfattning anföras för en sänkning av kravet till tolv år. Det statistiska material, som kommittén redovisar i bilaga 2, ger vid handen att riksdagsledamöterna inte genomsnittligt kvarstår så länge som femton år i riksdagen. Många har vid mandatets upphörande också uppnått en sådan ålder att det kan vara svårt att påbörja en ny anställning.

Kommittén föreslår med hänsyn till det sagda att femtonårsregeln ersättes med en tolvårsregel. Som en följd härav föreslås att för dem som inte har fullt antal år pensionen skall reduceras med en tolfedel för varje felande år i stället för som nu med en femtondedel. Härigenom kommer varje pensionsgrundande år att resultera i en något högre pension. Detta får betydelse i alla sådana fall då vederbörande inte har fullt antal år. De nämnda ändringarna föreslås gälla för pensionsfall som inträffar från och med den 1 juli 1977, då de nya reglerna föreslås träda i kraft.

Som nämnts i den tidigare redogörelsen för gällande bestämmelser uppehålls inom riksdagspensioneringen ett villkor om att vederbörande vid mandatets upphörande skall ha uppnått 50 års ålder för att rätt till visstidspension skall föreligga. För de förtroendevalda hos kommunerna gäller enligt normalpensionsreglementena inget motsvarande krav. Det har framförts önskemål om att riksdagspensioneringen även i detta avseende

skulle göras överensstämmande med den kommunala pensioneringen.

Motivet för att man inom riksdagspensioneringen infört 50-årsregeln har varit att visstidspension inte skulle kunna utgå i alltför låga åldrar. Kommittén har övervägt ändringar i fråga om kravet på uppnådd levnadsålder. Såväl ett helt borttagande av kravet som en lägre åldersgräns än den nu gällande 50-årsgränsen har diskuterats.

I sin framställning den 26 mars 1976 förklarade sig kommittén inte vara beredd föreslå att 50-årsgränsen skulle borttagas. Enligt kommitténs uppfattning borde man i stället komma till rätta med de tröskelproblem, som i vissa undantagsfall kunde komma att uppstå, genom att utnyttja den dispensmöjlighet som finnes inskriven i ersättningsstadgans 16 § 4 st. Enligt denna bestämmelse äger riksdagens förvaltningsstyrelse om särskilda omständigheter föreligger medge bl. a. att visstidspension får utgå även till ledamot som inte uppfyller villkoret om uppnådda 50 års ålder. Denna bestämmelse ger möjlighet att i fall då det skulle te sig obilligt att pension inte skulle utgå tillerkänna pension. Dispensbestämmelsen borde enligt kommitténs mening kunna möjliggöra en smidig lösning av de tröskelproblem som 50-årsgränsen i vissa fall kunde komma att medföra. Det syntes kommittén sålunda rimligt att en lång riksdagstid – 12 år syntes här kunna uppställas som ett riktmärke – kunde ge förvaltningsstyrelsen möjlighet tillerkänna visstidspension även till ledamot som inte fullt ut uppfyllde villkoret om uppnådd 50 års ålder.

Kommittén har inte nu funnit skäl till annat ställningstagande i denna fråga.

Kostnadsersättning

Gällande bestämmelser m. m.

Samtliga ledamöter av riksdagen erhåller enligt 10 § ersättningsstadgan kostnadsersättning med 300 kronor per månad under hela året. Beloppet är skattepliktig inkomst enligt anvisningarna till 32 § 3 mom. kommunalskatte lagen (1928:370). De särskilda omkostnader som uppdraget som riksdagsledamot medför och som inte är avsedda att täckas av i förekommande fall utgående reskostnads- och traktamentsersättning är enligt anvisningarna helt avdragsgilla.

Då kostnadsersättningen infördes 1966 anförde konstitutionsutskottet (KU 1966:42) bl. a. följande:

Traktamentet utgår för närvarande med belopp motsvarande traktamentsklass A för statstjänstemän. Utskottet är medvetet om att ersättningen ofta inte täcker de verkliga kostnaderna, särskilt inte för de ledamöter som hyr bostad i Stockholm året runt. Trots detta och oaktat en jämförelse med statstjänstemännen ingalunda är oomtvistligt riktig, har utskottet funnit sig inte kunna tillstyrka att den gällande principen överges. Även denna fråga torde få övervägas i senare sammanhang. Utskottet föreslår sålunda ingen ändring i traktamentena.

Det framstår emellertid som otillfredsställande att riksdagens ledamöter i allmänhet inte får full gottgörelse för de med uppdraget förenade kostnaderna utan måste täcka vissa sådana ur arvödet. Särskilt måste i detta sammanhang beaktas den ökning av bostadskostnaderna, som betingats av att ledamöterna i större utsträckning än tidigare måste ha bostad i Stockholm året runt. Då utskottet på anförda skäl inte funnit sig kunna förorda att ledamöterna kompenseras på annat sätt, har utskottet i stället övervägt möjligheten att återinföra en särskild kostnadsersättning för alla ledamöter, avseende vissa kostnader som inte avses med traktamentet.

Som framgått av redogörelsen för ersättningsreglernas utveckling har tre i princip skilda faktorer beaktats: dels själva arbetet och det därav orsakade inkomstbortfallet, dels de fördrade levnadskostnaderna för ledamöterna bosatta utanför riksdagsorten, dels andra omkostnader som riksdagsuppdraget medför oberoende av ledamöternas bostättning. För de sistnämnda avsåg 1943, 1946 och 1947 års sakkunniga att särskild ersättning skulle utgå under sessionstid; samtliga tänkte sig ett skattefritt belopp på drygt 1 000 kr. År 1951 infördes i stället generell avdragsrätt vid beskattningen med 3 000 kronor, vilken 1954 ersattes med en särskild kostnadsersättning av samma storlek. Skillnaden i belopp berodde på att olika kostnader avsågs. Som utskottet uttalade 1954 hade det högre beloppet avvägs med hänsyn till inte bara ledamöternas direkta kostnader under sessionerna utan även de utgifter av mångahanda slag som de också mellan sessionerna får vidkännas som ortens folkrepresentanter. De sakkunniga däremot avsåg endast de direkta utläggerna under sessionerna. Enligt 1959 års beslut skulle emellertid samtliga kostnader av ifrågavarande typ täckas ur arvödet. Till följd härav kan detta inte direkt jämföras med den lön som tillkommer t. ex. en statstjänsteman. Utskottet har funnit det riktigt att ett visst belopp återinförs för det ändamål som här åsyftas. Detta belopp, som alltså bör utgå till samtliga ledamöter, bör emellertid inte, som fallet var före 1959, vara a priori undantaget från beskattning. I stället bör ledamöterna enligt 32 § 3 mom. kommunalskattelagen åska avdrag för de särskilda kostnader som kan visas. Vid övervägande av de olika belopp som i skilda sammanhang föreslagits eller utgått för ifrågavarande ändamål samt penningvärdets förändringar har utskottet stannat för att förorda ett årsbelopp av 3 600 kronor. Detta bör liksom tidigare betecknas kostnadsersättning samt utbetalas med en tolfedel varje kalendermånad.

Kommitténs förslag

Som framgår av det tidigare sagda infördes kostnadsersättningen 1966. Beloppet har alltsedan dess utgjort 300 kr. för månad. Med hänsyn till den förändring i penningvärdet som skett sedan 1966 framstår det numera som angeläget att kostnadsersättningens belopp höjes. Som en jämförelse kan nämnas att basbeloppet inom den allmänna försäkringen under den nämnda tiden stigit från 5 300 kr. till 10 700 kr. dvs. mer än fördubblats. Kommittén föreslår därför att kostnadsersättningens belopp höjes i motsvarande grad. Enligt kommitténs uppfattning bör kostnadsersättningens belopp i framtiden bättre följa penningvärdeutvecklingen än vad som skett under den gångna tiden. Det framstår därför som ändamålsenligt att kostnadsersättningen göres värdebeständig genom att anknytas till basbeloppet inom den allmänna försäkringen.

På grund av det sagda föreslår kommittén att kostnadsersättningen för år räknat skall utgöra 70 procent av det vid årets ingång gällande basbeloppet. Denna regel bör tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1977.

Förslaget innebär att ersättningen för år 1977 kommer att utgöra 7 490 kr. motsvarande ett månadsbelopp om 624 kr. Månadsbeloppet bör avrundas till närmaste jämna tiotal kronor. En regel härom bör intagas i anvisningarna till ersättningsstadgans 10 §.

Uppräkning av äldre pensioner

Kommitténs överväganden och förslag i det föregående har alla avsett reglerna i den nu gällande ersättningsstadgan för riksdagens ledamöter (SFS 1971:1197 med däri gjorda ändringar), som trädde i kraft den 1 januari 1972. Ett relativt stort antal pensioner, för närvarande i runt tal 150 stycken, utgår emellertid enligt de äldre regler, som gällde före ikraftträdandet av 1971 års ersättningsstadga. För hel pension krävdes enligt dessa äldre regler 20 riksdagsår. Vid lägre antal riksdagsår än 20 reducerades pensionen med 1/20 för varje felande år.

Kommittén har vid en genomgång av det nämnda beståndet av äldre pensioner kommit till den uppfattningen att dessa i vissa fall utgår med belopp som nu måste anses låga. Därför har kommittén övervägt olika tänkbara metoder för en uppräkning av dessa pensioner. Därvid har kommittén utgått ifrån att förbättringarna främst bör komma de lägsta pensionerna till del.

Enligt kommitténs uppfattning skulle det eftersträfvade resultatet kunna uppnås om pensionerna omräknades efter en 15-årsregel i stället för den 20-årsregel som legat till grund för beräkningen. Härigenom skulle alla med 15 eller flera riksdagsår erhålla hel pension och minskning för övriga ske med 1/15 för varje år som antalet år understiger 15. Samtliga reducerade pensioner skulle med en sådan omräkning förbättras i önskvärd och rimlig omfattning.

Kommittén föreslår att en sådan uppräkning kommer till stånd och hemställer därför att riksdagen bemyndigar förvaltningsstyrelsen att verkställa den föreslagna uppräkningsmetoden.

Kommitténs hemställan

På grund av vad som anförts i det föregående föreslår kommittén att förvaltningsstyrelsen hos riksdagen hemställer att riksdagen måtte:

1. antaga bilagda förslag till lag om ändring i ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter,
2. besluta uppdraga åt förvaltningsstyrelsen att omräkna äldre riksdagspensioner efter de principer kommittén föreslagit, samt

3. i övrigt godtaga de riktlinjer för tillämpningen av ersättningsstadgan som kommittén i det föregående rekommenderat.

För kommittén för översyn av riksdagsledamöternas pensioner

ERIK ADAMSSON

/Börje Wilhelmsson

Förslag till

Lag om ändring i ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter

Härigenom förordnas i fråga om ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter att 10, 15 och 17 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

10 §

Kostnadsersättning utgår med 300 kronor för månad.

Kostnadsersättning utgår med belopp motsvarande för år räknat sjuttio procent av det vid årets ingång gällande basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring.

15 §

För hel pension fordras 15 riksdagsår. Endast år före uppnådd pensionsålder tillgodoräknas.

För hel pension fordras 12 riksdagsår. Endast år före uppnådd pensionsålder tillgodoräknas.

Då fråga är om sjukpension, inräknas utöver antalet uppnådda riksdagsår även de år som återstår till pensionsåldern.

17 §

Hel egenpension utgör för månad före 65 års ålder 65 procent och från och med 65 års ålder 13 procent av pensionsunderlaget. För ledamot som är född före 1914 ökas sistnämnda procenttal med 2,6 procent för varje år han är född före 1914.

Uppgår antalet riksdagsår inte till 15, utgår så stor del av hel egenpension som svarar mot antalet riksdagsår.

Uppgår antalet riksdagsår inte till 12, utgår så stor del av hel egenpension som svarar mot antalet riksdagsår.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.
2. 10 § i dess nya lydelse tillämpas dock även för tid från och med den 1 januari 1977.
3. 15 och 17 §§ i äldre lydelse skall dock alltjämt äga tillämpning i fråga om pension som börjat utgå före den 1 juli 1977.

*Kommitténs bilaga 2***Särskilt yttrande**

av Carl Göran Regnell

Enligt min uppfattning är uppdelningen av den totala skattepliktiga inkomsten på en arvodesdel och en kostnadsersättningsdel numera inte befogad. På sin tid infördes begreppet kostnadsersättning för att – när skattefrihet för viss del av arvodet slopades – markera att avdrag kunde yrkas för kostnader för riksdagsuppdragets fullgörande. När principen nu är accepterad, behövs denna markering inte mera. Någon funktion som gränsdragning har uppdelningen inte: har godkända kostnader understigit de (nu gällande) 3 600 kr., får de inte schablonhöjas till detta belopp; har kostnaderna å andra sidan varit högre än 3 600 kr., får de avdragas med detta högre belopp. Ur fiskal synpunkt är uppdelningen alltså helt ointressant. Ur administrativ synpunkt innebär den ett onödigt krångel.

Kommitténs förslag till fördubbling av det nuvarande beloppet borde enligt min mening ha motiverats inte bara med hänvisning till basbeloppets utveckling. Vid avvägningen bör man beakta de förmåner, som sedan kostnadsersättningen infördes, har ställts till förfogande för riksdagsledamöterna. Fria interurbansamtal är en sådan förmån, gratis skrivhjälp en annan. Kostnadsfria flygresor för politisk verksamhet innebär utan tvivel besparingar i jämförelse med tidigare tidskrävande resande. Saktligt sett hade det enligt min uppfattning – när nu en höjning av den totala ersättningen anses motiverad – varit riktigare att avskaffa uppdelningen i arvode och kostnadsersättning och i samband därmed överväga, huruvida begränsningen av riksdagsarvodet till 10 månadslöner av den lönegrad, efter vilken det utgår, kanske borde slopas. En sådan total bedömning skulle också ge möjlighet att väga in de speciella arvoden, som nu i många sammanhang utgår, och de förbättringar i "livslönen" som har kommit till stånd inte minst genom de visstidspensioner, för vilka kommittén nu föreslår ytterligare förbättrade villkor.

Förslag till**Lag om ändring i ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter**

Härigenom förordnas i fråga om ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter att 10, 15 och 17 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

10 §

Kostnadsersättning utgår med 300 kronor för månad.

Kostnadsersättning utgår med belopp motsvarande för år räknat sjuttio procent av det vid årets ingång gällande basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring.

15 §

För hel pension fordras 15 riksdagsår. Endast år före uppnådd pensionsålder tillgodoräknas.

För hel pension fordras 12 riksdagsår. Endast år före uppnådd pensionsålder tillgodoräknas.

Då fråga är om sjukpension, inräknas utöver antalet uppnådda riksdagsår även de år som återstår till pensionsåldern.

17 §

Hel egenpension utgör för månad före 65 års ålder 65 procent och från och med 65 års ålder 13 procent av pensionsunderlaget. För ledamot som är född före 1914 ökas sistnämnda procenttal med 2,6 procent för varje år han är född före 1914.

Uppgår antalet riksdagsår inte till 15, utgår så stor del av hel egenpension som svarar mot antalet riksdagsår.

Uppgår antalet riksdagsår inte till 12, utgår så stor del av hel egenpension som svarar mot antalet riksdagsår.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.
 2. 15 och 17 §§ i äldre lydelse skall dock alltså äga tillämpning i fråga om pension som börjat utgå före den 1 januari 1978.

